

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Професійно-психологічна підготовка сучасного фахівця

Шифр та назва спеціальності
263 – Цивільна безпека

Інститут
ННІ Механічної інженерії і транспорту

Освітня програма
Охорона праці

Кафедра
Безпеки праці та навколишнього середовища
(144)

Рівень освіти
Бакалавр

Тип дисципліни
Вибіркова

Семестр
3

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Твердохлебова Наталя Євгеніївна

Natalia.Tverdokhlebova@khi.edu.ua

PhD, доцент кафедри БП та НС НТУ «ХПІ»

Автор та співавтор понад 200 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідний лектор з дисциплін: «Перша невідкладна домедична допомога у надзвичайних ситуаціях», «Регіональна техногенна та промислова безпека в умовах сталого розвитку», «Технологія та інженерія задля сталого розвитку», «Професійно-психологічна підготовка сучасного фахівця».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Курс «Професійно-психологічна підготовка сучасного фахівця» включає всі аспекти сучасної системи спеціальних знань для формування у студентів системного підходу щодо особливостей професійного становлення фахівця, що є необхідними для формування професійно-психологічного досвіду роботи з людьми на виробництві для виконання професійних завдань.

Мета та цілі дисципліни

В результаті вивчення дисципліни фахівець повинен володіти прийомами та навичками професійного спілкування, в т.ч. у психологічно складних ситуаціях, при взаємодії з працівниками різних підрозділів при вирішенні виробничих завдань; засвоїти навички діагностики поведінки особи, яка знаходиться у небезпечному стані; прийоми вияву агресивних станів і намірів людини чи групи людей, впливу на них для забезпечення безпеки персоналу на виробництві.

Формат занять

Лекції, практичні роботи, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК8. Здатність працювати як в команді, так і автономно.

Спеціальні компетентності (СК):

СК7. Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати методи визначення та контролю фактичних рівнів негативного впливу вражаючих чинників джерел надзвичайних ситуацій на людину і довкілля.

СК15. Здатність до організації безпечної експлуатації техніки, устаткування, спорядження у сфері професійної діяльності, створення безпечних і здорових умов праці.

СК16. Здатність організовувати та проводити навчання працівників підприємств, установ та організацій і населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій.

Результати навчання

РН2. Володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності.

РН5. Розробляти тексти та документи з питань професійної діяльності, спілкуватися українською професійною мовою; читати й розуміти фахову іншомовну літературу, використовуючи її у соціальній і професійній сферах; демонструвати культуру мислення та виявляти навички щодо організації культурного діалогу на рівні, необхідному для професійної діяльності.

РН7. Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям.

РН8. Передбачати екологічно-збалансовану діяльність, необхідний рівень індивідуальної безпеки та психічного здоров'я у разі виникнення типових небезпечних подій.

РН11. Визначати фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні шкідливі виробничі чинники та аналізувати безпечність виробничого устаткування.

РН-21. Організовувати та проводити навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, заняття з особовим складом підрозділу; доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід у сфері професійної діяльності.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитів ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Гігієна праці», «Хімія», «Екологія».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовується проєктний підхід до навчання, ігрові методи, акцентується увага на застосуванні інформаційних технологій у навчальному процесі.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Соціально-психологічні основи підготовки майбутнього фахівця до професійної діяльності.

Поняття професійно-психологічної підготовки. Професійна компетентність, професіоналізм. Сутність операційної складової професіоналізму. Типи професійної мотивації, їх особливості та вплив на становлення особистості.

Тема 2. Адаптація працівників до професійної діяльності.

Психологічні чинники професійної адаптації. Професійна адаптація молодих фахівців та її особливості. Основні поняття адаптації до умов професійної діяльності.

Тема 3. Сучасні наукові уявлення про професійне становлення фахівця.

Професійне становлення особистості. Психологічні аспекти професійного становлення фахівця професії типу "людина-людина".

Тема 4. Психологічні особливості професійної діяльності інженера ОП.

Функціональні напрямки діяльності інженера ОП. Професійно важливі якості інженера ОП. Розвиток стратегічного мислення інженерів.

Тема 5. Професійна деформація особистості

Психологічні особливості криз професійного становлення. Професійна деформація працівників та шляхи її подолання. Профілактика професійної деформації особистості.

Тема 6. Візуальна психодіагностика в професійній діяльності

Поняття та методи візуальної психодіагностики. Графологічний підхід до пізнання особистості. «Мова тіла» та його психодіагностика. Типологічні особливості людей та їх зовнішні ознаки.

Тема 7. Характерологічні особливості людини.

Основні властивості особистості. Психологічні особливості соціалізації та самореалізації людей різного віку. Ресурси професійної самореалізації людини дорослого віку.

Тема 8. Комунікативна компетентність професіонала у процесі взаємодії з об'єктами професійної діяльності

Загальнотеоретичні положення форм і методів спілкування. Сприйняття та взаєморозуміння у професійному спілкуванні працівників. Вербальні та невербальні засоби професійного спілкування. Інтерактивні параметри професійного спілкування.

Тема 9. Психологічний вплив у професійному спілкуванні працівників.

Основні напрямки вивчення психологічного впливу. Принципи використання методів психологічного впливу. Класифікації методів психологічного впливу. Попередня підготовка інженерів до комунікативної взаємодії з робітниками.

Тема 10. Психологічні особливості розв'язання конфліктних ситуацій.

Методи дослідження конфліктів. Структура конфлікту. Структурно-понятійна модель аналізу конфлікту. Причини виникнення конфліктів. Стратегії поведінки в конфлікті та моделі конфліктів у трудовому колективі.

Тема 11. Управління конфліктами.

Поняття «управління конфліктом». Конфліктні прояви людини в професійній діяльності. Переговорні технології в професійній діяльності. Етапи переговорного процесу. Управління та конструктивне вирішення конфліктів у великих соціальних групах.

Тема 12. Психологічні умови психічного і фізичного здоров'я особистості.

Поняття про психічне здоров'я. Психологічні складові здорового способу життя працівників. Психічний стан людини. Психологічні основи зміни психічних станів. Організаційно-психологічні заходи збереження працездатності працівників.

Тема 13. Психогігієна та психопрофілактика в професійній діяльності.

Психологічна готовність робітника до складних видів професійної діяльності. Основні підходи до подолання професійного стресу. Перша допомога в гострій стресовій ситуації. Психологічні фактори нормалізації стресу.

Тема 14. Психологія безпечної діяльності працівників.

Загальне поняття особистої безпеки. Психопрофілактична діяльність у сфері техногенної безпеки. Психологічні передумови виникнення небезпек і загроз у працівників.

Класифікація шляхів та засобів збереження працездатності та безпечної діяльності спеціалістів.

Тема 15. Особливості психологічного забезпечення діяльності в екстремальних умовах.

Механізми формування стресостійкості особистості. Психологічний аналіз понять емоційної, психологічної стресостійкості. Детермінанти стресостійкості особистості в посттравматичний період.

Тема 16. Шляхи та засоби збереження, підтримки і відновлення працездатності спеціалістів в екстремальних умовах.

Зміст соціально-психологічних заходів збереження працездатності персоналу. Оптимізація емоційного стану й психологічного клімату в колективі. Раціональний режим праці й відпочинку в період виконання робочого циклу.

Тема 17. Психологічна корекція емоційно-вольової сфери в екстремальних умовах.

Психологічні умови формування емоційної компетентності майбутніх фахівців професій типу «людина–людина» Способи регуляції емоційних станів. Дихальні вправи. Прийоми вольової мобілізації. Способи повернення потерпілих з непритомних станів.

Теми практичних занять

Тема 1. Визначення типу професійної мотивації. Мотиваційний профіль особистості.

Тема 2. Карта дезадаптивної поведінки співробітника.

Тема 3. Визначення послідовності досягнення мети. Тест-опитувальник особистісної зрілості.

Тема 4. Методика соціометрії.

Тема 5. Саморегуляція як метод профілактики професійного вигорання. Опитувальник на «вигорання» МВІ

Тема 6. Візуальна діагностика стратегії мислення за рухом очей ПЗ. Аудіовізуальна психодіагностика брехні під час спілкування.

Тема 7. Методика дослідження впевненості на усвідомлюваному рівні. Основні характеристики акцентуацій характеру й темпераменту

Тема 8. Тактика встановлення і розвитку психологічного контакту у професійній діяльності.

Основні правила ведення ділової бесіди в телефонному спілкуванні.

Тема 9. Визначення потреб за Маслоу. Методика діагностики ступеня задоволеності основних потреб. Методика дослідження фокусу контролю.

Тема 10. Алгоритм дій щодо вирішення конфліктів. Діагностики агресивності за методикою А. Ассінгера.

Тема 11. Вивчення способів регулювання конфліктів за методикою діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса. Визначення вираженості тенденцій до прояву відповідних форм поведінки у конфліктних ситуаціях.

Тема 12. Вплив гормонів на психічний стан. Орієнтована оцінка здорової поведінки.

Тема 13. Основні стрес-фактори, що впливають на працівників в процесі професійної діяльності.

Тест на професійний стрес.

Тема 14. Способи та прийоми уникнення небезпечних ситуацій у професійній діяльності.

Тема 15. Механізм надання психологічної підтримки як собі, так і постраждалим внаслідок психотравмуючих подій у надзвичайних ситуаціях.

Тема 16. Психофізіологічні заходи підтримки і відновлення працездатності. Діагностика типів ставлення до хвороби.

Тема 17. Методика психодіагностики соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального завдання у вигляді реферату. Перелік тем рефератів обирається студентом самостійно з запропонованого викладачем переліку тем, оформлюється в електронному вигляді.

Студентам також рекомендуються додаткові матеріали (посібники, підручники, статті) для самостійного вивчення та аналізу.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Коқун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К., 2012. – 200 с.
2. Психологічні аспекти професійної підготовки конкурентоздатних фахівців: монографія / [Дегтярьова Г. С., Козяр М. М., Матійків І. М., Руденко Л. А., Шиделко А. В.; за ред. Руденко Л. А.]. – Київ, 2012. – 170 с.
3. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини / За ред. І. Я. Коцана. – Луцьк, 2011. – 430 с.
4. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2017. – 505 с.
5. Соціально-психологічні технології відновлення особистості після травматичних подій. Практичний посібник / за наук. ред. Т.М.Титаренко/ НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. – 220 с.
6. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с.

Додаткова література

7. Коропецька О. М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості. Навчальний посібник. – К. : КНТ, 2016. – 438 с.
8. Психосоціальна допомога в роботі з кризовою особистістю : навчальний посібник / наук. ред. та керівник проблем. групи – Л. М. Вольнова. – К. , 2012. – 275 с.
9. Психологія професійної безпеки: технології конструктивного самозбереження особистості : кол. моногр. / О. Лазорко, Ж. Вірна, Л. Акімова [та ін.] ; за заг. ред. Ж. Вірної. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 588 с.
10. Алексеєва О. Р. Трендспоттинг та професійне майбутнє сучасного фахівця : навчально-методичний посібник / О. Р. Алексеєва. – Старобільськ, 2017. – 120 с.
11. Цільмак О.М., Яковенко С.І. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів громадської безпеки: підручник. / О.М. Цільмак, С.І. Яковенко. – Одеса: ОДУВС, 2012. – 140 с.
12. Професійно-психологічна підготовка працівників слідчих підрозділів: навч. посіб. / [І. В. Жданова, П. В. Макаренко, Н. Е. Мілорадова та ін., Харків. нац. ун-т внутр.справ. – Харків : ХНУВС, 2014. – 516 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

13. Видання кафедри «Охорони праці та навколишнього середовища» НТУ «ХПІ» - Доступ до ресурсу: <http://sites.kpi.kharkov.ua/SafetyOfLiving/Htm/metrzr-2.php>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді екзамену (20%) та поточного оцінювання (80%).

Екзамен: письмове завдання (2 запитання) та усна відповідь.

Поточне оцінювання: 1 тест (10%), оцінювання на практичних заняттях (загалом 60 %) та індивідуальне завдання у вигляді реферату (10%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

30.08.2023

Завідувач кафедри
Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ

30.08.2023

Гарант ОП
Людмила ВАСЬКОВЕЦЬ

